

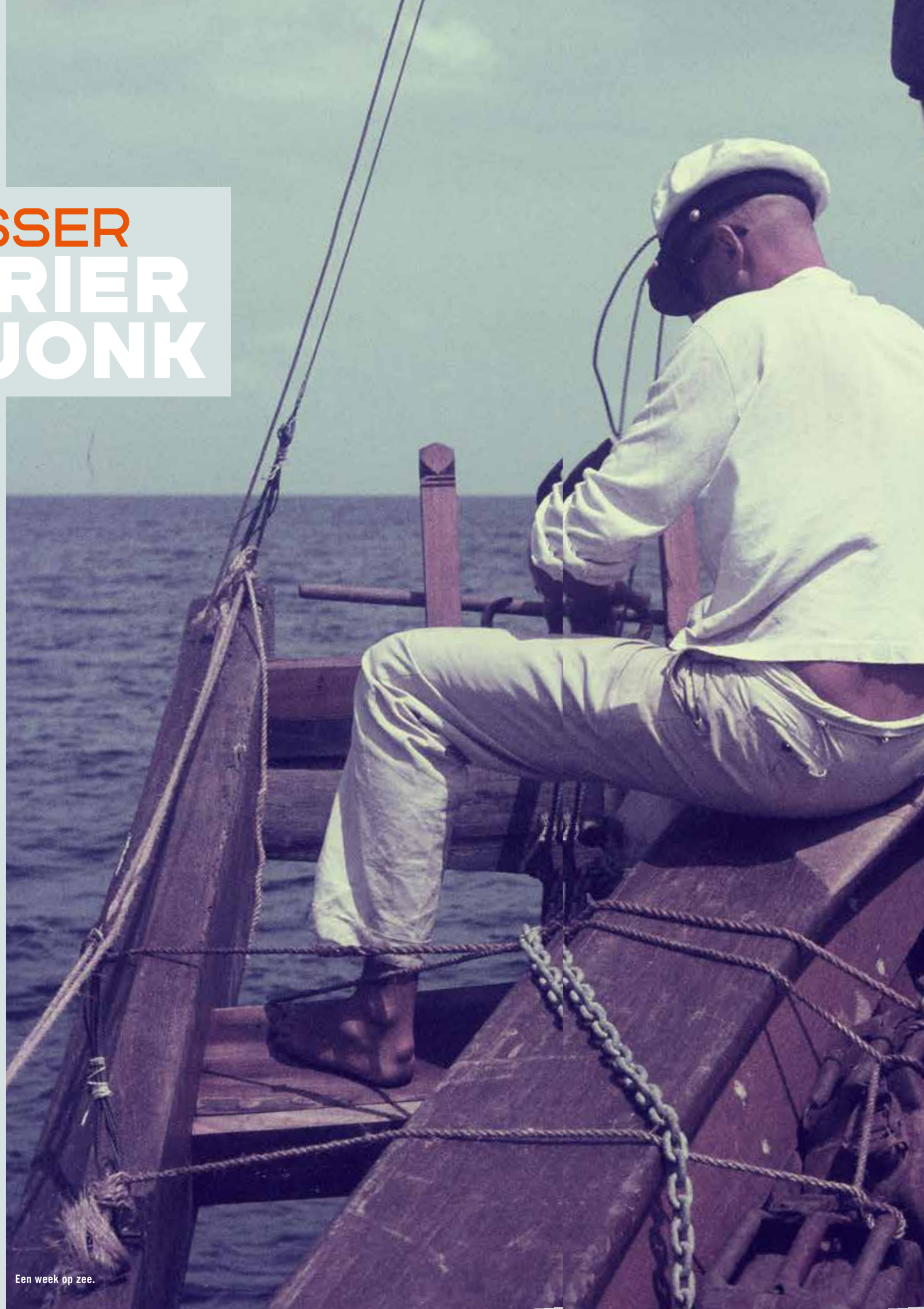
Bijzondere zeilprestaties zijn niet alleen voorbehouden aan mensen uit de categorie Bekende Nederlanders. Zeilen belicht een aantal van die vergeten zellers onder de noemer 'onbekende beroemdheden'.

FOKKE VISSER AVONTURIER OP EEN JONK

Dit jaar is het 50 jaar geleden dat Fokke Visser op een Chinese jonk de reis van zijn leven maakte. Voorafkende hij het schip niet, net zo min als hij de overige negen bemanningsleden eerder had ontmoet. Toch voer hij er in honderd dagen mee van Hong Kong naar Cannes. Helemaal zonder slag of stoot ging dat niet. Maar wel met veel plezier.

Tekst Michiel van Straten
Beeld Fokke Visser

Fokke Visser groeit op in Winterswijk, als een van de vijf kinderen in een druk gezin. Op zijn dertiende gaat hij samen met een broer naar een zoekkamp in Medemblik. Een nieuwe wereld gaat open voor de jongen uit de Achterhoek. In open houten B-2 sloepen van de Marine gaan ze het IJsselmeer op. Daar gebeurt iets indrukwekkends. Fokke Visser vertelt me er anno 2015 over vanuit zijn woonkamer in Sneek: "De eerste dag dat we er waren, voeren we een zeilwedstrijd. Ik had geen idee wat we aan het doen waren. Het ging wel leuk, dacht ik. Lekker scheef. Op een gegeven moment zakte onze sloep naar de bodem. We zonken bij de Oude Zeug." Wat was er misgegaan? "Wat ik me kan herinneren is dat er een gitzwarte lucht aankwam. Dat ging vrij hard. De schipper, een luitenant van de Marine, riep dat we terug moesten gaan naar de haven. Overstag. Maar hij vergat dat wij geen idee hadden wat we aan het doen waren. We hadden die zeilen met flink wat knopen vastgezet, en op het moment dat we overstag gingen kregen we de schoten niet op tijd los. We gingen zo scheef dat we water maakten. We zaten op een open sloep. De boot zonk en één knaap is toen verdronken." Visser pauzeert even. "Dat was wel bizar." Het kamp gaat desondanks door, net zoals de vaarliefde van Fokke Visser. Het voorval weerhoudt hem er niet van verder te gaan met varen. Is hij er voorzichtiger door geworden? "Nou, het is wel de eerste

Chang Feng voor de haven bij Corsica.

Een week op zee.

“Met een stel kerels op een vlot, dat zag ik wel zitten”

keer dat je in de gaten krijgt dat een schip kan zinken. Ik heb er wel door geleerd mijn grenzen te stellen.” Later wordt Visser stuurman op de grote vaart. De ervaring die hij daar opdoet zal hem in zijn latere avontuur nog goed van pas komen, vooral op het gebied van de navigatie. Bootjes boeien hem zodanig, dat hij tijdens een tocht langs de West-Afrikaanse kust een uitgeholde boomstam koopt, er een mast met zeil op zet en in de baai zijn rakjes vaart. “Dat ging prima, moet ik zeggen.” Ook dat was niet geheel ongevaarlijk, want tijdens een testje laten Visser en zijn vriend de boomstam eens vollopen met water om te zien hoe goed dat hout drijft. Dat doet het niet. “Ik ben daardoor wel iets voorzichtiger geworden, geloof ik.”

Chang Feng

Maar avontuurlijk blijft hij. De kiem is in zijn jeugd gelegd, naar eigen zeggen, door een boek over de reis van Thor Heyerdahl met zijn *Kon-Tiki*. Visser: “Het boek over zijn reis stond bij ons thuis in de boekenkast. Die reis met zo’n balsa vlot gaf mij het gevoel van: zoiets zou ik ook wel willen.” Wat was het dan precies dat hij daarin zocht? “Nou, met zo’n stel kerels op een vlot zitten, dat zag ik mezelf wel doen. Zo’n reis maken, beetje zeilen, beetje vissen vangen, kusten verkennen.” Visser leest dat boek wanneer hij een jaar of vijftien is. Op zijn tweeëntwintigste krijgt hij de kans om iets avontuurlijks te gaan doen. Tijdens zijn werk op de grote vaart moet Visser na een periode van twee jaar varen vanuit Hong Kong naar Nederland, terug naar de zeevaartschool. Dat kan per vliegtuig, maar misschien ook anders. “Ik had een paar plannetjes. Of de TransSiberië-express, of via een tussenperiode aan het werk bij een boer in Nieuw-Zeeland. Uiteindelijk kwam ik in Hong Kong terecht in Aberdeen, de

vissershaven.” Daar zoekt hij een jonk, want zoiets lijkt hem wel leuk. Hij komt er een tegen die in aanbouw is, maar wel bijna klaar. Enkele Fransen hebben het plan om er mee naar Frankrijk te varen. Hij maakt het laatste gedeelte van het bouwproces mee. In zijn boek *Met de Chang Feng in het kielzog van Marco Polo* schrijft Visser hierover: ‘Dat [bouwen] gebeurde op z’n Chinees, tamelijk los uit de pols. Er stond vrijwel niets op papier. Alles werd gedaan vanuit de gezamenlijke ervaring van de Chinezen, die daarover fel konden debatteren. Het leek soms of ze voortdurend ruzie hadden, maar de bouwer, Ho Sang, verzekerde ons dat alles goed zou komen. Toen ik hem vroeg of ik de tekeningen van het schip mocht zien, keek hij me blij aan en zei dat dat pas mogelijk was als het schip gereed was.’ Men is gewend om dit soort schepen zonder tekening te bouwen. De Fransen willen Marco Polo achterna, die vanuit het verre oosten ook naar Europa voer. Visser: “Alleen zijn er toen met hem heel veel mensen vertrokken en maar heel weinig aangekomen.” Dat willen Visser en zijn metgezellen wel anders doen.

Fransen slag

Fokke Visser sluit zich aan bij de Fransen. “Het was een samengeraapt zootje, een stelletje gekken bij elkaar, avonturiers. Dat sfeertje sprak mij zeer aan. De Fransen hadden de stoerheid om zo’n trip te bedenken, maar werden niet gehinderd door enige kennis op nautisch gebied.” Visser wordt vanwege zijn navigatiekennis dan ook hartelijk verwelkomd aan boord. Na het afbouwen moet er proviand aan boord komen. Visser schrijft: “Toen alles aan dek was gezet, lagen er twee bergen proviand. De eerste bestond uit gedroogd en blikvoedsel en voor zover mogelijk verse producten. De tweede berg die minstens tweemaal zo groot was, was de enorme wijnvoorraad.’ De twee schippers zijn Frans, vandaar. De drankvoorraad zal later nog van pas komen wanneer de schipper een luchtbel uit het vloeistofkompas probeert te verwijderen en het bijvult met water. Dat is te troebel, de roos is nu niet meer zichtbaar. Dan maar whisky erin. Dat biedt beter zicht. Navigatie-apparatuur is er nauwelijks aan boord. Een sextant en een kompas, daar moeten ze het mee doen, buiten het horloge dat Visser nauwgezet in de gaten houdt om de lengtegraadpositie mee te kunnen bepalen. Kaarten zijn slecht ingekocht, aan het begin beschikt de bemanning alleen over overzeilers. Details zijn hierop niet zichtbaar. Dan maar improviseren. Een hamer aan een touw fungeert als peillood. “Je leert wel vrij snel naar de kleur van het water kijkend hoe diep het was. Dat was ’s avonds lastig als het donker was. Maar overdag kon je zo heel goed zien waar de ondieptes zaten.” Het duurt even voor ze doorhebben dat ondieptes op Amerikaanse kaarten anders worden weergegeven dan op hun Engelse kaarten. Het klinkt allemaal niet als een uitermate gedegen voorbereiding voor een reis van China naar Frankrijk. Bezondigt Visser zich aan jeugdige onbezonnenheid? Wanneer ik hem

CHANG FENG

Een Jonk is een vergrote sampan, een vlak en breed zeilschip zonder kiel. Het voert een jonktuig, langsscheeps, met zellatten van bamboe. **Lengte:** 22 m
Diepgang: 1,50 m
Waterverplaatsing: 48 ton
Tuig: 3 masten met jonktuig
Materiaal: hardhout

Goede wacht en behouden vaart.

Voor anker bij Djibouti.

Het was heet.

“De Fransen werden niet gehinderd door enige nautische kennis”

In de haven van Bastia op Corsica.

Op het achterdek.

Knippen en scherpen.

Fokke (links) met zijn bemanning.

die vraag nu voorleg, denkt hij even na. Dan antwoordt hij: "Nee, dat denk ik niet. Wel avontuurszin. Maar ik wist wel wat ik deed. Die minimale uitrusting was wel onderdeel van de uitdaging. Maar ik kende de streek, wist waar ik zat."

Op weg

Eenmaal op zee zet de groep zich als vanzelf in enkele goed samenwerkende groepjes. Echte ruzies zijn er niet, "het werd nauwelijks scherp. Behalve als het eten op was." Het eten is in het reisverslag van Visser een steeds terugkerend onderwerp, want de kok kan volgens zijn metgezellen 'volstrekt niet koken. Maar ja, hij was meubelmaker.' Op een gegeven moment schrijft Visser: 'Er waren opnieuw klachten over de scheepskok William. Hij krabde aan zijn achterste, en roerde vervolgens in de rijst. Ook gaf hij de kat eten uit blik, waarvan hij de rest in de pan voor ons gooide. Hij bleef tamelijk stoïcijns onder ons commentaar.' De kok heeft telkens een nuchter weerwoord: 'Als je het beter kunt doe je het zelf maar.' Visser gaat daar een keer op in door pannenkoeken te bakken. "Dat werd een soort vrolijkheid in het kwadraat."

De Chang Feng vaart vanuit Hong Kong in totaal in honderd dagen via de Indische Oceaan, de Rode Zee en de Middellandse Zee naar Frankrijk. De mannen hebben het naar hun zin. Visser schrijft: 'Als je dan drijft, 's nachts in het aardedonker met aan alle kanten regen en zeer slecht zicht aan het roer staat, overvalt je het mooiste gevoel wat er is.' De boot leren ze steeds beter kennen naarmate de reis vordert. Elkaar ook. Een groot deel van het plezier vinden ze in elkaars gezelschap en de lol die ze met elkaar maken. Visser: "Vanwege de hitte liep iedereen naakt. Toen René [de schipper] lag te slapen, maakte Jean Pierre met de camera van René van iedereen naaktfoto's. Al dan niet geposeerd en in allerlei vreemde standjes. René stuurde de volle rolletjes in elke haven op naar zijn vrouw, die ze dan vervolgens liet afdrucken. We hebben er later nooit meer iets van gehoord."

Visser krijgt wat onenigheid met schipper René over de navigatie. Beiden tekenen hun posities in de kaart, maar die van René blijken niet te kloppen. René kijkt zichzelf bijna blind wanneer hij het sextant direct op de zon richt in plaats van de zon te schieten via de filtertjes en spiegeltjes. Op de momenten dat het er echt op aankomt neemt Visser de navigatie waar. "We hebben er niet veel over gesproken. Maar op een gegeven moment kreeg de schipper wel door dat die er maar beter mee kon stoppen. En ja, daar voelde ik wel een verantwoordelijkheid. Je kunt het niet maken om het risico te lopen verkeerd te navigeren."

Slotstuk

Aan het eind van de reis gaat het dan toch bijna echt mis. "Eenmaal op de Middellandse Zee hadden we het gevoel dat we er bijna waren. (...) Niets was minder waar. De ellende begon al direct na vertrek. Een harde noordwester, een stampend schip, veel water aan dek en door het dek, koud en opnieuw veel lekkage. De romantiek was ver te zoeken. We waren eigenlijk niet erg voorbereid op zoveel kou." De enige echte fout die het tiental met het schip heeft gemaakt

De kok kon volstrekt niet koken. Maar ja, hij was meubelmaker

is er te vroeg mee gaan varen. De Chinezen laten dergelijke net gebouwde schepen bij voorkeur een aantal maanden staan, zodat het houtwerk en het breekwerk zich kan zetten, en alle naden zich goed kunnen sluiten. Maar daarvoor hebben de avonturiers zich geen tijd gegund. Dat draagt er tijdens de reis voortdurend aan bij dat er water door het dek lekt, de slaapvertrekken in. In de Middellandse Zee wordt dat nijpend. Visser laat me een foto zien die daar gemaakt is: de wilde zee speelt met het schip. "Dat was slecht." Ter hoogte van Kreta moeten de mannen voortdurend aan de pompen. Het waait hard, er komt veel water over, en de boot loopt vol. Van de redmiddelen moeten ze het niet hebben, want het enige wat aan boord is, is een open Zodiac. (Toen ze die een keer met rustig weer testten met tien man liep die net niet vol.) Wanneer de lenspomp ermee stopt moet er iets gebeuren. Visser: "Met windkracht negen van achter zijn we toen recht op het kiezelstrand afgevaren en hebben we hem aan de grond laten lopen." Het schip staat dan halfvol met water. Uiteindelijk komen ze heelhuids en een levenservaring rijk in Cannes aan.

Na zijn avontuurlijke reis wordt Visser luchtverkeersleider. Van daaruit komt hij in het organisatieadvies en personeelswerk terecht. In zijn werk als Human Resource adviseur heeft hij veel profijt gehad van zijn vaarervaringen. "Als je mensen goed wilt leren kennen, moet je met ze gaan varen", duidt hij de relatie tussen zijn vaarervaring en zijn latere werk. "Ik heb het idee dat je op zo'n reis heel veel leert dat je later in je leven goed kunt gebruiken. Niet in de laatste plaats leer je er veel over jezelf." Tegenwoordig is Fokke Visser met pensioen. Vanuit zijn ruime woonkamer kijk ik naar buiten, zijn tuin in, die grenst aan water. In alle rust ligt daar een kajuitjacht. Van Visser. Wachtend op nieuwe avonturen? ●

WIN EEN BOEK

Fokke Visser heeft een exemplaar van zijn boek *Met de Chang Feng in het kielzog van Marco Polo* gesignd, speciaal voor een gelukkige lezer van Zeilen. Mail naar info@zeilen.nl met een motivatie als u daarvoor in aanmerking wilt komen.